

SOSYAL BİLİMLERDE PRESENTEEISM'İ İNCELEYEN ARAŞTIRMALARIN BETİMSSEL İÇERİK ANALİZİ

A DESCRIPTIVE CONTENT ANALYSIS OF RESEARCHES IN SOCIAL SCIENCES THAT EXAMINE PRESENTEEISM

Açelya TELLİ DANIŞMAZ*

Öz

“İşte var olamama sorunu” olarak Türkçeleştirilen “presenteeism” kavramı, özellikle işletmelerin rekabetçi ortamda hayatta kalabilmeleri için üzerinde önemle durması gereken konulardan birisi haline gelmiş ve örgütsel davranış alanında gün geçtikçe daha da fazla çalışılmaya başlanan konulardan biri olmuştur. Nitekim “insan” unsuru, başta çalışan memnuniyeti olmak üzere işletme ile ilgili çıktıları derinden etkileyen ve bu nedenle işletmelerin yakından takip etmesi gereken bir husustur. Bu doğrultuda çalışmanın temelinin, son zamanlarda gerek yönetim gerekse örgütsel davranış literatüründe adından sıkça söz ettiren presenteeism kavramı oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; literatürde presenteeism ile ilgili ortaya konan araştırmaların içerik analizinin yapılması ve bu araştırmaların çeşitli kriterler bakımından ne yönde eğilim gösterdiklerinin belirlenmesidir. Bu amaçla 16.06.2016 tarihinde Web of Science (WoS) veritabanında bir tarama gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 2009-2018 yılları arasında (son 10 yılda) yayımlanan, SSCI endeksinde taranan toplam 246 adet araştırma arasından 201 makale içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Elde edilen bulguların değerlendirilmesine sonuç bölümünde yer verilmiştir. Yapılan bu çalışmanın gelecekte presenteeism ile ilgili yapılacak olan çalışmalara yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Presenteeism, Betimleyici İçerik Analizi, Nitel Veri Analizi Yöntemleri.

Abstract

The concept of “Presenteeism” which is translated into Turkish as “here’s the problem of inability” has become one of the issues that should be emphasized in order to survive in a competitive environment and it has become one of the topics that are increasingly being studied in the field of organizational behavior. As a matter of fact, the “human” element is a matter that has a profound effect on the outputs related to the enterprise, especially the employee satisfaction and therefore should be followed closely by the enterprises. In this respect, the concept of presenteeism, which is frequently mentioned in the literature of management and organizational behavior, has been the basis of the study.

The aim of this study is to make content analysis of studies which are related to presenteeism in the literature and to determine the trend of studies in what direction in terms of various criteria. For this purpose, Web of Science (WoS) database scan was performed on 16.06.2016. In this context, 201 articles which were published between the years 2009-2018 (in the last 10 years) and released from 246 research scanned in SSCI Index were examined via making content analysis. The findings of the evaluation were given in the results section. It is believed that this study will be instructive to future studies about presenteeism.

Keywords: Presenteeism, Descriptive Content Analysis, Qualitative Data Analysis Methods.

1. Giriş

İşletmeler uzun vadede bağlı buldukları sektörde rekabet edebilmek ve hayatta kalabilmek amacıyla kendileri için hayati bir öneme sahip olan “insan” unsurunu ön planda tutmak durumundadırlar. Öyle ki çalışanın gerek fizyolojik gerekse psikolojik durumu, başta verimlilik olmak üzere işletmeye yönelik çıktıları da büyük ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle günümüzde işletmelerin büyük bir çoğunluğu, işyerinde çalışana yönelik çıktıları etkileyebilecek koşulları irdeleyerek bu koşulları iyileştirme yoluna gitmektedir. Çalışanların hem işyerindeki verimini düşürebilecek, hem de gerek psikolojik gerekse fiziki açıdan çalışanı olumsuz etkileyebilecek kavramlardan olan “presenteeism” de bu nedenle işletmelerin üzerinde önemle durması gereken konulardan biri olarak değerlendirilmektedir. İlk olarak 1990’lı yıllarda Cary Cooper tarafından ortaya atıldığı bilinen “presenteeism” (işte var olamama) kavramı (Cser, 2010; Lowe, 2002; Saarvala, 2006; Willingham, 2008), 2000’li yıllardan itibaren ivme kazanarak üzerinde yoğun bir şekilde çalışılmaya başlanan bir konu haline gelmiştir.

Cooper (1998)’a göre presenteeism, bir işyerinde çalışan bireyin saatlerce çalışması veya çalışıyor gibi görünmesidir. Zira Cooper bu kavramı önceleri iş güvensizliği nedeniyle çalışanın işletmeye bağlılığının

* Öğr. Gör., İstanbul Arel Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasası Programı, acelyatelli@arel.edu.tr

bir göstergesi olarak görmüş, daha sonra ise çalışan sağlığı ve verimlilik konuları ile ilişkilendirerek daha kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Öte yandan kuramsal çerçeve açısından değerlendirilecek olursa, presenteeism kavramı çok yönlü ve pek çok şekilde tanımlanması itibarıyla net bir kuram ile açıklanamamaktadır. Bu nedenle presenteeism ile ilgili literatürde kuramsal altyapı açısından eksiklik oluşmaktadır. Nitekim konuyla ilgili yapılan çalışmalarda verimliliğin ölçülmesi ve sağlık-verimlilik ilişkisi ele alınmaktadır (Johns, 2012).

Presenteeism (işte var olamama) kavramı yabancı literatürde çoğunlukla “hastalık sebebiyle işte var olamama” (sickness presenteeism) şeklinde karşımıza çıkmakta (Arslaner ve Boylu, 2015) ve genelde sağlık ile ilişkilendirildiği için başta hemşireler olmak üzere diğer sağlık personeli üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. Ne var ki presenteeism sadece fiziksel değil psikolojik boyutuyla da ele alınması gereken bir olgudur. Öyle ki insanlar işlerini kaybetmeye yönelik kaygı duyduklarında da zorunluluk gereği işe gelmek durumunda kalabilmektedirler. Bu durum aslında bireylerin işyerinde fiziki olarak bulunmasına, ancak ne kendisine ne de işletmeye gereken düzeyde bir fayda sağlayamamasına neden olabilmektedir. Benzer şekilde bireylerin işyerinde yaşadıkları stres nedeniyle kendilerini işe verememeleri ve verimliliklerinin düşmesi (job-stress-related presenteeism) de presenteeism kapsamında ele alınan durumlardan birisidir (Gilbreath ve Karimi, 2012). Buna ek olarak bireylerin işyerinde iş dışı-kişisel aktivitelerle ilgilenmesi (non-work-related presenteeism) de farklı bir presenteeism durumuna işaret etmektedir (Boylu ve ark., 2014; D’Abate ve Eddy, 2007; Wan ve ark., 2014). Görüldüğü gibi presenteeism denince işin içine pek çok konu dâhil olmakta ve kapsamı her geçen gün daha da genişlemektedir. Bu nedenle presenteeism ile ilgili kuramsal çerçevede olduğu gibi kavramsal çerçevede de bir belirsizlik söz konusudur (Johns, 2012; Wang ve ark., 2010).

Presenteeism ile ilgili bir başka belirsizlik ise ölçüm yapabilmek sorunudur. Nitekim işe devamsızlık yapmayan, işine düzenli olarak gelip giden bir çalışanın, aslında presenteeism yaşadığını ve verimli bir şekilde çalışmadığını ortaya koyabilmek ve bunu ölçümleyebilmek matematiksel açıdan pek mümkün değildir. Zira bu durumdaki bir çalışan işyerinde “-mış gibi” bir durum sergileyecek ve işletmeye bilerek veya bilmeyerek fayda yerine zarar verecektir. Bu nedenle presenteeism olgusu, ölçüm yöntemleri üzerinde de durulması gereken, bunun yanı sıra farklı örneklem, sektörler ve ülkeler üzerinde araştırma yapılması gereken konulardan birisidir. Bu bağlamda çalışmanın temasını presenteeism kavramı ve bu alanda yapılmış olan araştırmalar oluşturmaktadır.

Web of Science veritabanında 16.06.2016 tarihinde yapılan tarama sonucuna göre; SSCI indeksinde yer alan, başlığında “Presenteeism” kelimesi geçen 2009-2018 yılları arasında (son 10 yıl içinde) yayınlanan toplam 246 akademik araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalardan 201 tanesi makale, 26 tanesi görüşme özeti, 13 tanesi eleştiri yazısı, 4 tanesi editoryal materyaller, 1 tanesi kitap incelemesi, 1 tanesi düzeltme, 1 tanesi yeniden yazdırma ve 1 tanesi de kongre metnidir. Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İncelenen makalelerde presenteeism ile araştırma sonuçlarının eğilimleri ne yöndedir?
2. Makaleler yayımlandığı dergi, yayımlanma yılı, yayımlandığı ülke, örneklem büyüklüğü, araştırma alanı, araştırmanın türü, veri toplama araçları ve veri analizi (nitel/nicel veri analizi) yöntemleri bakımından nasıl bir dağılım göstermektedir?

2. Yöntem

Bu çalışmada 2009-2018 yılları arasında SSCI indeksinde “presenteeism” ile ilgili taranan 246 araştırma arasında yer alan 201 makale “betimsel içerik analizi”ne tabi tutulmuştur. Presenteeism ile ilgili SSCI indeksinde son 10 yıla dönük yapılan tarama neticesinde tespit edilen 201 makale; yayımlandığı yıllara, yayımlandığı dergilere, yayımlandığı ülkelere, araştırma alanına, araştırma türüne, örneklem büyüklüğüne, veri toplama araçlarına ve veri analizi (nitel/nicel veri analizi) yöntemlerine göre analiz edilmiştir.

İçerik analizi; araştırılan yazılı, sözlü veya daha farklı materyalleri kategorize etmek veya bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunmak için yapılan ve ileride yapılacak olan bilimsel çalışmalara yön verici nitelikte olan bir bilimsel araştırma yöntemidir (Suri ve Clarke, 2009; Tavşancıl ve Aslan, 2001). Sosyal bilimlerde de sıkça tercih edilen yöntemlerden biri olan içerik analizi; belli kaidelere dayalı kodlamalar ile kitap bölümleri, mektuplar, tarihi dokümanları, makaleler, gazete yazıları gibi pek çok metnin bazı kelimelerinin daha niş içerik sınıflamalarıyla özetlendiği sistematik ve yenilenebilir bir yöntem olarak ifade edilebilir (Sert ve ark., 2012, 353). Bu bağlamda içerik içerik analizi; incelenmek istenen konuyla ilgili çalışmaların temel bileşenlerinin özetlenmesiyle meydana çıkan bazı kavramların net bir biçimde ortaya konmasıdır (Büyüköztürk ve ark., 2008; Cohen ve ark., 2007).

İçerik analizinin temel amacı; derlenen verilerin varlığının açık bir şekilde ortaya konabilmesi ve verilerin içerisinde saklı olan hakikati ortaya çıkarmak olarak özetlenebilir. Bu doğrultuda içerik analizi;

eldeki verinin açıklayıcı ilişkilere dönüştürülmesi ve tanımlamalar yapılması için kavramsallaştırılması ile yapılmaktadır. Bu kavramsallaştırmalar mantıksal çerçevede biraraya getirilerek çeşitli temalar tespit edilmektedir. Bu mantıksal süreç sırasıyla verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, kod ve temaların tasnif edilmesi, sonuçların tanımlanarak yorumlanması biçiminde ilerlemektedir (Alper ve Gülbahar, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

İçerik analizi kendi içerisinde üç temel gruba ayrılmaktadır. Bunlar; meta-analiz, meta-sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel içerik analizi olarak ifade edilmektedir (Albayrak, 2017: 11-12). Meta-analiz yöntemi, belirli bir konuyla alakalı yapılmış olan çalışmaların ampirik sonuçlarının biraraya getirilip yorumlanmasını istatistiksel işlemler aracılığıyla gerçekleştiren bir nicel teknik olarak tanımlanmaktadır (Durlak, 1995; Wolf, 1986). Bir başka deyişle meta analiz ile konuyla ilgili yapılan çalışmaların eğilimleri birbiriyle karşılaştırılarak; söz konusu konuyla ilgili güvenilir, tutarlı ve mantıksal analizlere erişilir (Cohen ve Manion, 2001; Şahin, 2005). Meta-sentez yöntemi ise; içerik analizinin diğer bir türünü oluşturan ve tematik içerik analizi olarak da isimlendirilen meta-sentez yöntemi; ortak bir konu ile alakalı yapılan çalışmaların belli bir şablon veya temaya uygun olacak biçimde eleştirel olarak detaylı bir şekilde sentezlenmesine ve yorumlanmasına olanak sunan bir içerik analizi yöntemidir (Au, 2007). Bir başka ifadeyle meta sentez yönteminin amacı, belli bir konu veya araştırma alanında yapılmış olan nitel araştırmaların nitel bir yöntem aracılığıyla benzer ve farklı niteliklerinin kıyaslanarak tespit edilmesidir. Bu metodun en belirgin özelliklerinden birisi de aynı konu üzerinde çalışan ancak yapılan çalışmaların tamamının incelenmesinin mümkün olmadığı veya çok zor olduğu araştırmacılara engin bir bilgi ağı sunmasıdır (Çalık ve ark., 2005; Ünal ve ark., 2006; Ültay ve Çalık, 2012). Bu metodun kullanıldığı araştırmaların örneklem büyüklüğü, diğer iki içerik analizi türüne göre daha azdır (Albayrak, 2007, 12). Betimsel içerik analizi ise, araştırma sonuçlarından hareketle eğilimlerin tanımlanmasını ve değerlendirilmesini sağlayan sistematik ve yenilenebilir bir tekniktir (Çalık ve ark., 2008; Göktaş, 2012; Jayarajah ve ark., 2014; Lin ve ark., 2014; Selçuk ve ark., 2014; Suri ve Clarke, 2009; Sözbilir ve ark., 2012; Umdu Topsakal ve ark., 2012). Bir başka ifadeyle betimsel içerik analizi, birbirinden farklı olarak ortaya konan nicel ve nitel araştırmaların incelenip düzenlenerek genel bir eğilimin görüldüğü içerik analizi türü olup, bu sayede literatürde ileride yapılacak olan çalışmalara önemli bir kaynak niteliğindedir (Cohen ve ark., 2007; Selçuk ve ark., 2014). Bu çalışmada presenteeism ile ilgili araştırmaların analizinde betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

3. Araştırma Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde, yapılan tarama neticesinde istenen ölçütlere göre uygun olduğu belirlenen 201 makalenin yayımlandığı yıllara, yayımlandığı dergilere, yayımlandığı ülkelere, araştırma alanına, araştırma türüne, örneklem büyüklüğüne, veri toplama araçlarına ve veri analizi (nitel/nicel veri analizi) yöntemlerine göre yapılan içerik analizinden elde edilen araştırma bulgularına yer verilmiştir.

3.1. Makalelerin Yayımlandığı Dergi Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre araştırma kapsamına alınan 201 makalenin en çok yayımlandığı 10 dergiye, yayımlanan makale sayısına ve yüzdesine ilişkin araştırma bulgularına Tablo.1’de yer ver verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; makalelerin yayımlandığı toplam dergi sayısı 106’dır. Bu dergilerden presenteeism ile ilgili son 10 yılda SSCI indeksinde taranan ve en çok makalenin yayımlandığı dergi ise “Journal of Occupational and Environmental Medicine” isimli dergi olmuştur.

Tablo 1: Makalelerin Yayımlandığı Dergi Bazında Dağılımı

Makalenin Yayımlandığı Dergi	Yayımlanan Makale Sayısı	Yayımlanan Makale Yüzdesi (%)
Journal of Occupational and Environmental Medicine	36	%17.91
Journal of Occupational Health Psychology	7	%3.48
International Archives of Occupational and Environmental Health	6	%2.98
Journal of Occupational Health	6	%2.98
Plos One	6	%2.98
International Journal of Occupational Safety and Ergonomics	4	%1.99
Journal of Occupational Rehabilitation	4	%1.99
Occupational Medicine Oxford	4	%1.99
BMC Public Health	3	%1.49
BMJ Open	3	%1.49

3.2. Makalelerin Yayım Yılı Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre araştırma kapsamına alınan 201 makalenin yayımlanma yıllarına göre yayımlanan makale sayısına ve yüzdesine ilişkin araştırma bulgularına Tablo.2'de yer ver verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; presenteeism ile ilgili son 10 yılda SSCI indeksinde taranan ve en çok makalenin yayımlandığı yıl 33 makale ile 2017 yılı olmuştur. 2017 yılını 31 makale ile 2018 yılı ve 28 makale ile 2016 yılı takip etmektedir. Son 10 yılda belirlenen kriterlere göre en az sayıda makalenin yayımlandığı yıllar ise kavramın yeni yeni literatürde yer edinmeye başladığı 2009, 2010 ve 2011 yılları olmuştur.

Tablo 2: Makalelerin Yayım Yılı Bazında Dağılımı

Yayımlanma Yılı	Yayımlanan Makale Sayısı	Yayımlanan Makale Yüzdesi (%)
2018	31	%15.42
2017	33	%16.41
2016	28	%13.93
2015	24	%11.94
2014	24	%11.94
2013	16	%7.96
2012	16	%7.96
2011	11	%5.47
2010	11	%5.47
2009	7	%3.48

3.2. Makalelerin Yayımlandığı Ülke Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre araştırma kapsamına alınan 201 makalenin yayımlandığı ülkelere göre yayımlanan makale sayısına ve yüzdesine ilişkin araştırma bulgularına Tablo.3'te yer ver verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; presenteeism ile ilgili son 10 yılda SSCI indeksinde taranan ve en çok makalenin yayımlandığı ülke 42 makale ile Amerika olmuştur. Amerika'yı 29 makale ile Kanada ve İngiltere takip etmektedir. Son 10 yılda belirlenen kriterlere göre en az sayıda makalenin yayımlandığı ülkeler ise Şili, Hırvatistan, Fransa, Yunanistan, İran, İsrail, Kenya, Lübnan, Peru, Polonya, Katar, Rusya, Suudi Arabistan, Güney Afrika ve Galler ülkeleri olmuştur.

Tablo 3: Makalelerin Yayımlandığı Ülke Bazında Dağılımı

Yayımlandığı Ülke	Yayımlanan Makale Sayısı	Yayımlanan Makale Yüzdesi (%)
Amerika	42	%20.89
Kanada	29	%14.42
İngiltere	29	%14.42
Avustralya	17	%8.45
Almanya	14	%6.96
İsveç	14	%6.96
Japonya	12	%5.97
Hollanda	12	%5.97
Norveç	10	%4.97
Çin	8	%3.98

3.4. Makalelerin Araştırma Alanı Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre araştırma kapsamına alınan 201 makalenin en çok yayımlandığı 10 araştırma alanına, yayımlanan makale sayısına ve yüzdesine ilişkin araştırma bulgularına Tablo.4'te yer ver verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; söz konusu makalelerin en çok yayımlandığı araştırma alanı 94 makale ile kamu çevresel iş sağlığı alanında olmuştur. Bunu 31 makale ile psikoloji ve 26 makale ile işletme yönetimi alanı takip etmiştir. Makalelerin en çok yayımlandığı 10 konu dışında, rehabilitasyon, mühendislik, sosyal konuşar, biyomedikal sosyal bilimler, geriatik gerontoloji, nörobilim nöroloji, eğitimsel araştırmalar, enfeksiyonel hastalıklar, sosyoloji, anesteziyoloji, antropoloji, dermatoloji gibi birbirinden farklı alanlarda da presenteeism ile ilgili makaleler yayımlandığı görülmüştür.

Tablo 4: Makalelerin Araştırma Alanı Bazında Dağılımı

Makalenin Araştırma Alanı	Yayımlanan Makale Sayısı	Yayımlanan Makale Yüzdesi (%)
Kamu Çevresel İş Sağlığı	94	%46.76
Psikoloji	31	%15.42
İşletme Yönetimi	26	%12.93
Sağlık Bilimleri Hizmetleri	15	%7.46
Hemşirelik	11	%5.47
Romatoloji (Romatizma Bilimi)	8	%3.98
Bilim Teknolojisi Diğer Konular	8	%3.98
Çevresel Bilimler Ekoloji	7	%3.48
Genel Dahiliye	7	%3.48
Psikiyatri	6	%2.98

3.5. Makalelerin Araştırma Türü Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre araştırma kapsamına alınan 201 makalenin araştırma türüne, ilgili türlerde yayımlanan makale sayısına ve yüzdesine ilişkin araştırma bulgularına Tablo.5'te yer ver verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; söz konusu makalelerin en çok yayımlandığı araştırma türü 46 makale ile nicel araştırma türünde olmuştur. Nitel araştırma türünde yayımlanan makale sayısı ise 6 dır. Her iki araştırma türünden de yararlanılarak yapılan makalelerin sayısı ise 2dir.

Tablo 5: Makalelerin Araştırma Türü Bazında Dağılımı

Makalenin Araştırma Türü	Yayımlanan Makale Sayısı	Yayımlanan Makale Yüzdesi (%)
Nicel Araştırma	46	%85.185
Nitel Araştırma	6	%11.111
Nicel ve Nitel Araştırma	2	%3.703
Toplam	54	%100

3.6. Makalelerin Örneklem Büyüklüğü Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre araştırma kapsamına alınan 201 makalenin örneklem büyüklüğüne, yayımlanan makale sayısına ve yüzdesine ilişkin araştırma bulgularına Tablo.6'da yer ver verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; söz konusu makalelerin en çok yayımlandığı örneklem büyüklüğü 29 makale ile 0-999 arası örneklem büyüklüğü olmuştur. Bunu 21 makale ile 1000-9999 arası örneklem büyüklüğü izlemiştir. En az sayıda makalenin yayımlandığı örneklem büyüklüğü ise 4 makale ile 10.000 ve üzeri örneklem büyüklüğüdür.

Tablo 6: Makalelerin Örneklem Büyüklüğü Bazında Dağılımı

Örneklem Büyüklüğü	Yayımlanan Makale Sayısı	Yayımlanan Makale Yüzdesi (%)
0-999	29	%53.703
1000-9999	21	%38.888
10000 ve üzeri	4	%7.407
Toplam	54	%100

3.7. Makalelerin Veri Toplama Araçları Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre araştırma kapsamına alınan 201 makalenin veri toplama aracına, yayımlanan makale sayısına ve yüzdesine ilişkin araştırma bulgularına Tablo.7'de yer ver verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; söz konusu makalelerin en çok yayımlandığı veri toplama aracı 46 makale ile anket yöntemi olmuştur. Bunu 3 makale ile veri seti izlemiştir. En az tercih edilen veri toplama aracı ise laboratuvar deneyleri olarak bulunmuştur.

Tablo 7: Makalelerin Veri Toplama Araçları Bazında Dağılımı

Makalenin Veri Toplama Aracı	Yayımlanan Makale Sayısı	Yayımlanan Makale Yüzdesi (%)
Anket	46	%85.185
Veri Seti (Şirket verileri, raporlar vb.)	3	%5.555
Görüşme (Odak grup görüşmeleri, yapılandırılmış görüşmeler)	4	%7.407
Laboratuvar Deneyleri	1	%1.851
Toplam	54	%100

3.8. Makalelerin Veri Analizi Yöntemleri Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre araştırma kapsamına alınan 201 makalenin veri toplama yöntemine, yayımlanan makale sayısına ve yüzdesine ilişkin araştırma bulgularına Tablo.8'de yer ver verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; söz konusu makalelerin en çok yayımlandığı veri analiz yöntemi 18 makale ile betimsel istatistikler, korelasyon analizi ve regresyon analizinin birlikte tercih edildiği analizler olmuştur. Bunu 7 makale ile betimsel, ki-kare testi, t-testi, ANOVA, Varyans, Korelasyon ve Regresyon analizlerinin birarada kullanıldığı analizler izlemiştir. En az tercih edilen veri toplama yöntemi ise yalnızca betimsel istatistikler ile betimsel, t-testi ve permutasyon testinin birarada kullanıldığı analiz yöntemi olarak bulunmuştur.

Tablo 8: Makalelerin Veri Analizi Yöntemleri Bazında Dağılımı

Makalenin Veri Analizi Yöntemi	Yayımlanan Makale Sayısı	Yayımlanan Makale Yüzdesi (%)
Betimsel, Korelasyon ve Regresyon Analizi	18	%33.333
Betimsel, Ki-kare, T-Testi, ANOVA, Varyans, Korelasyon ve Regresyon Analizi	7	%12.962
Yapısal Eşitlik Modeli (YEM)	5	%9.259
Betimsel, Ki-kare, T-Testi, ANOVA, Varyans	5	%9.259
Korelasyon Analizi	5	%9.259
Klinik Araştırma Analizleri (ROC, AUC, RANGE vb.)	4	%7.407
İçerik Analizi	3	%5.555
Sistemik İnceleme	3	%5.555
Faktör Analizi	2	%3.703
Betimsel İstatistikler	1	%1.851
Betimsel, T-Testi, Permutasyon Testi (Monte Carlo Simülasyonu)	1	%1.851
Toplam	54	%100

4. Sonuç

Son yıllarda sosyal bilimler alanında bilhassa örgütsel davranış literatüründe üzerinde sıkça araştırma yapılan konulardan biri haline gelen presenteeism kavramı, günümüz işletmelerinde gerek çalışanların işe yönelik performansları gerekse işletmeye yönelik performans çıktıları için oldukça önemli bir unsurdur. Bu bağlamda çalışmanın konusu presenteeism ile ilgili SSCI indeksinde son 10 yılda yapılmış olan araştırmaların ne yönde eğilim gösterdiklerinin çeşitli kriterler bazında betimsel içerik analizinden faydalanarak irdelenmesidir.

Belirlenen kriterlere göre yapılan içerik analizinden elde edilen bulgular ışığında; seçilen 201 makaleden presenteeism ile ilgili son 10 yılda SSCI indeksinde taranan ve presenteeism ile ilgili en çok makalenin yayımlandığı dergi "Journal of Occupational and Environmental Medicine" isimli dergi, en çok makalenin yayımlandığı ülke ise 42 makale ile Amerika, en çok makalenin yayımlandığı yıl ise 33 makale ile 2017 yılı olmuştur. Buna ek olarak; söz konusu makalelerin en çok yayımlandığı araştırma alanı 94 makale ile kamu çevresel iş sağlığı, en çok makalenin yayımlandığı araştırma türü ise 46 makale ile nicel araştırma türü olmuştur. Araştırma sonuçlarına göre en çok tercih edilen veri toplama aracı anket, en çok yapılan veri analiz yöntemleri ise 18 makale ile betimsel istatistikler, korelasyon analizi ve regresyon analizinin birlikte tercih edildiği analizler olmuştur. Tüm bunların yanı sıra söz konusu makalelerin en çok yayımlandığı örneklem büyüklüğü ise 29 makale ile 0-999 arası örneklem büyüklüğü olmuştur.

KAYNAKÇA

- Albayrak, Elif, (2017). *Türkiye'de Matematik Eğitimi Alanında Yayımlanan Matematiksel Model ve Modelleme Araştırmalarının Betimsel İçerik Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Arslaner, E. ve Boylu, Y. (2015). İş Hayatında Presenteeism: Otel İşletmeleri Açısından Bir Değerlendirme, *Journal of Business Research Turk*, C.7, S.4, s.123-136.
- Au, Wayne, (2007). High-stakes testing and curricular control: A qualitative metasynthesis. *Educational Researcher*, V.36, pp.258-267.
- Boylu, Y., Erol, G. ve Arslaner, E. (2014). Nonwork-related presenteeism and work-family conflict: A study on hospitality businesses workers. *II International Conference on Family and Society*, Barcelona.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cohen, L. and Manion, L. (2001). *Research methods in education* (5th Edition). New York: Rotledge Falmer.
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York, NY: Routledge.
- Cser, J. R. (2010). *Impact of participation in a worksite wellness program on presenteeism: A quantitative study of Pennsylvania workers*. Unpublished Doctoral Thesis, Capella University, Minneapolis.
- Cooper, Cary L. (1998). The changing nature of work. *Community, Work & Family*, V.1/3, pp.313-317.

- Çalık, M., Ayas, A. ve Ebenezer, J.V. (2005). A review of solution chemistry studies: Insights into students' conceptions. *Journal of Science Education and Technology*, C.14, S.1, s.29-50.
- D'Abate, C. P. and Eddy, E. R. (2007). Engaging in personal business on the job: Extending the presenteeism construct. *Human Resource Development Quarterly*, V.18/3, pp.361-383.
- Durlak, Joseph A., (1995). *Reading and understanding multivariate statistics*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Gilbreath, B. and Karimi, L. (2012). Supervisor behavior and employee Presenteeism. *International Journal of Leadership Studies*, V.7/1, pp.114-131.
- Göktaş, Y., Hasançebi, F., Varisoğlu, B., Akcay, A., Bayrak, N., Baran, M., ve Sözbilir, M. (2012). Trends in educational research in Turkey: A content analysis. *Educational Sciences: Theory and Practice*, V.12/1, pp.443-460.
- Gülbahar, Y. ve Alper, A. (2009). Öğretim teknolojileri alanında yapılan araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C.42, S.2, s.93-111.
- Jayarajah, K., Saat, R.M. and Rauf, R.A.A. (2014). A review of science, technology, engineering & mathematics (STEM) education research from 1999–2013: A Malaysian perspective. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, V.10/3, pp.155-163.
- Johns, G. (2010). Presenteeism in the workplace: A review and research agenda. *Journal of Organizational Behavior*, V.31, pp.519-542.
- Johns, G. (2012). Presenteeism: A Short History and A Cautionary Tale. J. Houdmont, S. Leka, and R. Sinclair (Eds.), *Contemporary Occupational Health Psychology Global Perspectives on Research and Practice*. Chichester, U.K.: Wiley- Blackwell, pp. 204-220.
- Lin, T. C., Lin, T. J. and Tsai, C.C. (2014). Research trends in science education from 2008 to 2012: A systematic content analysis of publications in selected journals. *International Journal of Science Education*, V.36/8, pp.1346-1372.
- Lowe, G. (2002). Here in body, absent in productivity. Presenteeism hurts output, quality of work-life and employee health. *The National Journal of Human Resource Management*, V.2.
- Saarvala, E. (2006). Presenteeism: The latest attack on economic and human productivity. *Human Resources Management*, V.1, pp.1-10.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. ve Dündar, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, C.39, S.173, s.430-453.
- Sert, G., Kurtoglu, M., Akıncı, A. ve Seferoğlu, S. S. (2012). Öğretmenlerin Teknoloji Kullanma Durumlarını İnceleyen Araştırmalara Bir Bakış: Bir İçerik Analizi Çalışması. *Akademik Bilişim'12 – XIV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 1-3 Şubat 2012, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Sözbilir, M., Kutu, H., ve Yaşar, M. D. (2012). Science education research in Turkey: A content analysis of selected features of papers published. In J. Dillon& D. Jorde (Eds). *The World of Science Education: Handbook of Research in Europe* (pp.341-374). Rotterdam: Sense Publishers.
- Suri, H. and Clarke, D. (2009). Advancements in research synthesis methods: From a methodologically inclusive perspective. *Review of Educational Research*, V.79/1, pp.395-430.
- Şahin, M. C. (2005). *İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitimin Etkililiği: Bir Meta Analiz Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınları: İstanbul.
- Umdü Topsakal, Ü., Çalık, M. and Çavuş, R. (2012). "What trends do Turkish biology education studies indicate?. *International Journal of Environmental and Science Education*, V.7/4, pp.639-649.
- Ültay, N. and Çalık, M. (2012). A thematic review of studies into the effectiveness of context-based chemistry curricula. *Journal of Science Education and Technology*, V.26/6, pp.686-701.
- Ünal, S., Çalık, M., Ayas, A. and Coll, R.K. (2006). A review of chemical bonding studies: needs, aims, methods of exploring students' conceptions, general knowledge claims, and students' alternative conceptions. *Research in Science & Technological Education*, V.24/2, pp.141-172.
- Wan, H. C., Downey, L. A., Stough, C. (2014). Understanding non-work presenteeism: relationships between emotional intelligence, boredom, procrastination and job stress. *Personality and Individual Differences*, V.65, pp.86-90.
- Willingham, J. G. (2008). Managing presenteeism and disability to improve productivity. *Benefits & Compensation Digest*, V.45/12, pp.10-14.
- Wolf, Fredric M., (1986). *Meta-analysis: Quantitative methods for research synthesis*. London: Sage Publications.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.